

Træk fra Jerne Skoles historie

Af Ahlmann Nielsen

Der var kraftigt røre i kulturen i Danmark i første halvdel af det 18. århundrede. I 1721 oprettede Frederik IV sine 240 rytterskoler ud over landet. I 1730-1735 kom forskellige helligdagslove, der påtvang befolkningen regelmæssig deltagelse i gudstjenesten i kirkerne om søndagen, og alle forlystelser blev indstillet på denne dag. Der var kontrol med folks kirkegang, og mødte man ikke op, kunne man idømmes bøde eller korporlig straf. I 1736 fulgte loven om konfirmeringsforberedelse af alle unge 14.-15.-årige, hvilket efterhånden krævede, at de kunne læse, da det for at kunne blive konfirmeret var nødvendigt med et vist kendskab til såvel de hellige skrifter som salmer.

Overalt i landet skabte disse love og forordninger et vældigt røre og bevirkede en kulturel vækst i befolkningen, men hvad lærdom angik – evnen til at kunne læse og skrive – kunne de 240 skoler ikke dække hele landet, og længst var der mellem dem i de tyndest befolkede områder, men ønsket om boglig oplæring af de unge var til stede, så da den første folkeskolelov blev vedtaget i 1739 under Christian VI, blev det en forpligtelse overalt i landet at oprette skoler og sørge for undervisning af alle unge.

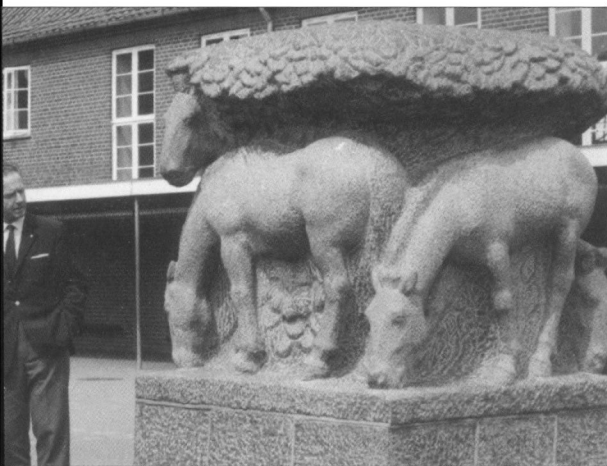
Loven påbød den største jordejer i området at bekoste en bygning, der kunne indrettes til skole. I Jerne Sogn blev det pålagt provst Maturin Carstensen som den største jordbesidder at bygge en skole i sognet. Uheldigvis døde han under skolens opførelse, men i 1749 blev

den dog færdig, og undervisningen kunne begynde for børn fra et ganske betydeligt distrikt, der omfattede Lykkegaard, Gammelby, Esbjerggaard, Rørkjær, Jerne og Kvaglund.

Denne skole – Jerne Skole – var nu hovedskolen i distriktet og fungerede hele året med to biskoler, som gav undervisning i lejede lokaler i henholdsvis Nourup og Boldesager i de fire vintermåneder.

Befolkningen omkring Jerne voksede og dermed også børnetallet. Lærer Hans Adolf Brorson Fogtmann havde hen mod midten af 1800-tallet 100-120 elever i to klasser, hvorfor man besluttede at nedlægge Jerne Skole og i stedet bygge to nye skoler, en mod øst, i Veldbæk, og en mod vest, i Boldesager. Det skred i befolkningen, som var kommet op gennem århundredet, tog til i sidste halvdel, ikke mindst på grund af udviklingen omkring Esbjerg Havn, og bevirkede, at skolen i Boldesager ikke kunne rumme de mange nye børn. Der var op til 61 elever i en klasse, hvorfor man i 1905 igen besluttede at bygge en skole i Jerne. De to skoler, Jerne og Boldesager, havde et udstrakt samarbejde og fælles ledelse, indtil Jerne Skole blev selvstændig i 1921. Fællesskabet mellem de to skoler fortsatte på mange områder, og lærere ansat ved en af skolerne var forpligtet til at læse timer også ved den anden skole.

Det havde længe været indlysende, at Jerne og især Boldesager Skole ikke kunne være forpligtet til at sørge for undervisning af børn fra

Billedhuggeren Karl Otto Johansen, Fire heste under et træ, blev opstillet i Jerne Skoles skolegård den 5. maj 1965 af Esbjerg by med støtte fra Statens Kunstfond. Den blev straks skolen symbol. Her er skoleinspektør Ahlmann Nielsen fotografert ved siden af skulpturen i maj 1967.

Foto: Ole Jerg. Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

den stadigt voksende bebyggelse omkring havnen. Esbjerg var efterhånden blevet større end både Jerne, Boldesager og Gammelby og blev da også i 1890 udskilt som selvstændigt sogn og fra 1. januar 1894 som selvstændig kommune og havde dermed forpligtelsen til at sørge for undervisning af egne børn. Dette og ikke mindst den senere indlemmelse af Jerne i Esbjerg Kommune den 1. april 1945 fik fordelagtig indflydelse på Jerne Skole. Skolen var i forvejen købstadordnet og havde mellemskole og realklasse og var dermed ligestillet med tilsvarende skoler i den nye kommune.

Skolen havde tidligere lidt under pladsmangel, selvom der fra tid til anden var bygget til, og efter indlemmelsen varede det ikke længe, før samme problem opstod igen. Esbjerg by udvidede sig mod øst – kunne næsten ikke andet.

Almennyttige boligforeninger byggede efter 2. Verdenskrig hundredevis af lejligheder i skolens distrikt, så børnetallet i løbet af få år steg fra 379 til 866 med udsigt til endnu flere, inden man fik sig besluttet til at bygge nyt.

Aftenseminariet havde i nogle år haft lokaler på Rørkjær Skole, men elevtallet voksede, og ledelsen havde ønske om udvidelse med en daglinje, hvorfor egnede bygninger var påkrævet. På trods af stort behov for byggeri andre steder i landet – ikke mindst i seminarieverdenen – lykkedes det under betegnelsen »Skole og seminarium under et« at få en byggetilladelse. Byggeriet blev påbegyndt i 1956 og strakte sig over seks-syv år, men da var den planlagte 4-sporede skole vokset til otte parallelklasser og 1.300 elever. Aldrig syntes lokaleantallet at skulle holde trit med elevtallet.

I løbet af kort tid fik seminariet foruden sin aftenafdeling en normal fire-årig dagafdeling med flere spor og en studenterlinie, så trængslen ved de fælles faglokaler var til tider stor, men i det store og hele lykkedes kombinationen seminarium/skole under samme tag til gensidig berigelse for begge parter. Den voksende aktivitet, der var at spore overalt, inspirerede alle, og selvom der ikke var truffet officiel bestemmelse derom, blev Jerne Skole betragtet som seminariets øvelsesskole, hvilket igen gav inspiration til begge sider.

Ny stor skole og seminarium i bydelen Jerne, som gennem mange år havde ført en stille og ubemærket tilværelse i ly af storbyen Esbjerg, skabte forventning hos alle. Forældrene var meget interesserede, og børnene var stolte over den nye skole og det liv og røre, som efterhånden udfoldede sig i og omkring skolen.

Der blev afholdt et utal af forældremøder, og det var der god grund til, for Julius Bomholts og Jørgen Jørgensens kompromisskolelov af 1958 var vedtaget i Folketinget. Fra officiel

side ønskede man den udelte skole indført som princip, men købstadskolerne kunne stadig foretage en deling af eleverne efter 5. klasse i en almen og en boglig linie efter skolens skøn og forældrenes ønske, og naturligvis ønskede forældrene det bedste for deres børn, og det kon der mange drøftelser ud af.

Fagene i 6. og 7. klasse var de samme i de to afdelinger, hvorved der var skabt mulighed for, at såvel elever fra almen som fra boglig linie kunne rykke op i realafdelingen. Omvendt var der ikke noget til hinder for, at elever fra 7. boglig kunne rykke op i 8. klasse og fortsætte i 9. og 10. klasse. Loven var kompliceret, derfor de mange forældremøder, som styrkede sammenholdet, og valgfrie fag i 8.-9. og 10. klasse afsluttende med prøver styrkede elevernes interesse og indsats i denne afdeling.

En nyoprettet forældreforening var med til at styrke aktiviteten og sammenholdet på skolen. Da Esbjerg Kommunes fritidsordning gav mulighed for at arrangere næsten enhver form for aktivitet på skolen efter almindelige undervisnings ophør, var der mange elever, der brugte et par timer ekstra til sløjd, gymnastik, husgerning, keramik eller på læsestuen. Aktivitet var et fremherskende træk i skolebilledet.

Skolens sang- og musiklærere gjorde meget for at vække elevernes interesse for sang og musik. Blokfløjten var første instrument, derefter fulgte violinen eller klaveret. Sangkoret deltog i mange år med fint resultat i radioens »Sangerdyst fra Kyst til Kyst«, og udvekslinger med andre skolers kor og orkester både i ind- og udland har givet de pågældende elever mangan en oplevelse.

Boldspil, gymnastik og idræt spillede i mange år en betydende rolle såvel i idrætstimerne som i fritiden, fordi skolen havde dygtige og engagerede idrætslærere. Hvem husker ikke Helly Brinch med sine mange hold af flin-

ke gymnaster ved forårsopvisningerne? Ofte havde hun fem hold med forskellig timeplan foruden springpigerne, der i mere end 20 år deltog i Danmarks Gymnastiklærerforenings landskonkurrence og ofte placerede sig blandt præmietagerne.

Ved de store skoleidrætsstævner, som indtil 1970 blev afviklet som et stort, festligt stævne fælles for alle skoler, var der fælles indmarch, præsentation af faner og taler af prominente

Jerne Skole har altid stået stærkt i skoleidræt. Her ses skolens hold under indmarch i 1969. Forest gik søskeneflokken Brix, Jens med fanen og bag ved tvillingsøstrene Jane og Jette Brix. Illustration fra hæftet Jerne Skole 1749-1989.

personer. Derefter udmarch, og kampene kunne begynde. Alle tilmeldte hold kom i ilden, og der var foruden æren også pokaler at kæmpe om. Rørkjær, Gammelby og Jerne kæmpede i mange år om, hvem der kunne hjemføre flest sejrstrofæer. I 1967 havde Dagbladet Vestkysten følgende overskrift i store bogstaver: »Jerne Skoles store triumf« – skolen løb med hele syv pokaler.

I mange år deltog skolens fodboldhold i landsturneringen for skolehold og nåede mere end en gang så langt som til at vinde den jyske pulje. Jo, sporten havde både elevs og læreres bevågenhed.

Et stadigt tilbagevendende problem for såvel skole som seminarium var mangel på lokaler. Begge institutioner voksede og voksede, og først efter mange trængsler og lange forhandlinger kom der nogen aflastning ved opførelse af tre pavilloner på skolens sportsplads. Optimale forhold – hver klasse sit lokale – opnåedes først, da Præstegårdsskolens og Bakkeskolens første afdeling var kommet under tag, og da seminariet i 1973 påbegyndte udflytning til Skolebakken 171, men lediggjorte lokaler kom aldrig til at stå tomme.

Straks da seminariet var flyttet ud, flyttede Den Sociale Højskole ind, og på Rådhuset fik man den idé, at Jerne Skole kunne nedlægges og give plads til en del af socialforvaltningen. Det vakte røre i forældre kredsen. Om den kamp, der nu fulgte for bevarelsen af Jerne Skole vil vi lade medlem af skolenævnet fru Rica Thomsen, tale. (Citat fra skriftet »Jerne Skoles 1749-1989«). Den 2. september 1980 indkaldte kulturudvalget til forældremøde om den fremtidige skolestruktur i Esbjerg. Kulturudvalget oplyste på mødet, at man havde besluttet at nedlægge Jerne Skole.

Det skulle naturligvis forhindres. Derfor trak elever, forældre og lærere i arbejdstøjet. Der

blev lavet klistermærker, streamers, bankospil og meget andet for at skaffe penge til kampen. Eleverne gik i protestmarch og hængte plakater op, og der blev lavet tegninger, som blev delt ud til alle distriktets beboere. Forældre samlede underskrifter for at fremtvinge en afstemning om skolen, hvilket resulterede i, at der den 17. marts 1981 blev afholdt en forpligtende afstemning om Jerne Skoles fremtid.

Tryksag fra kampen om Jerne Skoles bevarelse. Illustration fra hæftet Jerne Skole 1749-1989.

Jerne jublede – 71,1% stemte ja til at bevare skolen, kun 1,1% stemte nej. Der blev efterfølgende holdt sejrsfest i gymnastiksalen med stor deltagelse.

Den 4. september 1984 blev Jerne Skole igen foreslået nedlagt. Elever og forældre sendte på ny breve til aviserne og argumenterede for at beholde skolen. I februar 1985 kom politikernes dom: Så længe der er elever nok til to spor, skal Jerne Skole bevares. Den 18. februar 1985

Den 29. august 1974 fejrede skolen 225 års jubilæum. Eleverne læste, skrev og tegnede om forholdene dengang, og lærerne havde fundet passende tøj frem. Fra venstre ses Kirsten Schmidt, Erik Smedegaard, Grethe Knudsen og Knud Kristensen. Foto: Leif Boel Hansen. Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

var der morgensamling på skolen. Man sang »I østen siger solen op« og sluttede med at råbe hurra for Jerne Skole.

Vi overlevede endnu en gang. Den 25. januar 1988 var der strukturdebat i byrådssalen, debatten gav overskriften: »Ingen grund til at lukke skolen her og nu«.

Den 16. marts 1988 blev der alligevel stillet forslag om at lukke skolen. Igen trak man i arbejdstøjet, der blev lavet nye forslag til skole-

Parti fra skolegården. Linoleumssnit af skolenævnsmedlem, grafiker Per Ottesen Nielsen. – Blev fremstillet og solgt for at finansiere kampen mod nedlæggelsen.

strukturen, der blev skrevet avisindlæg, oprettet aktionsgrupper, samlet underskrifter og der holdtes nye møder med politikerne for at overbevise dem om, at beslutningen om at lukke Jerne Skole var helt forkert.

Intet nyttede. Den 12. december 1988 besluttede byrådet at nedlægge Jerne Skole fra 1. januar 1989.

Kampen var lang, og der vil gå mange år, før man forvinder tabet af en så gammel og dyrebare institution som Jerne Skole.

Ahlmann Nielsen, f. 1916, skoleinspektør ved Jerne Skole 1956-1986, Kirkegade 193, 6700 Esbjerg.